

Journal Iranian Political Sociology
Vol. 5, No.12, Esfand 2023

<https://doi.org/10.30510/psi.2022.311029.2492>

Abstract

Small and medium-sized companies are considered as the main drivers of economic cycles in almost all countries and the importance and key role of these companies in improving indicators such as GDP and poverty reduction and improving national employment statistics per person Not covered. However, due to their special nature and characteristics, these enterprises have limitations in various fields such as human resources, financial resources, external communication, etc., which lead to the entry of governmental and non-governmental actors. In order to support them and to improve the financial and non-financial performance of these companies. In this regard, the present study seeks to identify different aspects of the support of these actors from small and medium companies.

In the present study, the researcher has analyzed the results and findings of previous researchers using a systematic and meta-integrated review approach, and has identified the aspects of supporting small and medium-sized companies by performing the seven steps of the Sandlowski and Barroso method. In this regard, in order to measure reliability and quality control, the kappa method was used, the value of which was identified for the indicators identified at the level of excellent agreement. The results of the implementation of hyper-integrated steps in Max Kyoda software showed that the aspects of supporting small and medium enterprises are 4 general dimensions of non-financial measures of the banking industry, financial measures of the banking industry, non-financial institutional measures and institutional financial measures. The two dimensions include a total of 8 components and 55 indicators.

keywords: Small and medium-sized enterprises, financial support, non-financial support, meta-combination.

شناسایی جوانب حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط در مطالعات مبتنی بر رویکرد فراترکیب

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۰۷

آرمان کریمی^۱پرویز ساکتی^۲آرش هادی‌زاده میارکلانی^۳

چکیده:

شرکت‌های کوچک و متوسط به عنوان گردانندگان اصلی چرخ‌های اقتصادی در تقریباً تمامی کشورها محسوب گردیده و اهمیت و نقش کلیدی این شرکت‌ها در زمینه بهبود شاخص‌هایی چون تولید ناخالص داخلی و کاستن از فقر و بهبود آمار اشتغال ملی بر کسی پوشیده نمی‌باشد. اما این بنگاه‌های اقتصادی به دلیل ماهیت و ویژگی‌های خاص خود دارای محدودیت‌هایی در زمینه‌های گوناگونی چون منابع انسانی، منابع مالی، ارتباطات برون سازمانی و می‌باشند که منجر به ورود بازیگران دولتی و غیردولتی در راستای حمایت از آن‌ها و در جهت بهبود عملکردهای مالی و غیرمالی این شرکت‌ها گردیده است. این بازیگران عمدتاً متشکل از بانک‌ها، دولت و مجلس بوده و مبتنی بر اقدامات مستقیم و غیرمستقیم قادر به اثرگذاری بر عملکردهای این بنگاه‌ها می‌باشند. در این زمینه پژوهش حاضر به دنبال شناسایی جوانب مختلف حمایت این بازیگران از شرکت‌های کوچک و متوسط می‌باشد.

در پژوهش حاضر محقق با بکارگیری رویکرد مرور نظامند و فراترکیب، به تحلیل نتایج و یافته‌های محققین قبلی دست زده و با انجام گام‌های ۷گانه روش ساندلوسکی و باروسو، به شناسایی جوانب حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط پرداخته است. در این زمینه به منظور سنجش پایایی و کنترل کیفیت، از روش کاپا استفاده گردید که مقدار آن برای شاخص‌های شناسایی شده در سطح توافق عالی شناسایی شد. نتایج حاصل از پیاده‌سازی گام‌های فراترکیب در نرم افزار مکس کیودا نشان داد که جوانب حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط ۴ بعد کلی اقدامات غیرمالی صنعت بانکداری، اقدامات مالی صنعت بانکداری، اقدامات غیرمالی نهادی و اقدامات مالی نهادی بوده و این دو بعد مجموعاً دربردارنده ۸ مولفه و ۵۵ شاخص می‌باشند. کلمات کلیدی: شرکت‌های کوچک و متوسط، حمایت‌های مالی، حمایت‌های غیرمالی، فراترکیب.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت کارآفرینی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (armankarimi@qiau.ac.ir)^۲ استادیار بخش مدیریت آموزشی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران (p.saketi@shirazu.ac.ir)^۳ استادیار گروه اقتصاد، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (hadizadeh@qiau.ac.ir)

شرکت‌های کوچک و متوسط به عنوان گردانندگان اصلی چرخ‌های اقتصادی در تقریباً تمامی کشورها محسوب گردیده و مطالعات مختلفی بر اهمیت و نقش کلیدی این شرکت‌ها در زمینه بهبود شاخص‌هایی چون تولید ناخالص داخلی و کاستن از فقر در نواحی به خصوص روستایی و بهبود آمار اشتغال ملی خیر داده‌اند. در واقع، شرکت‌های کوچک و متوسط عامل اصلی در بهبود کلی شاخص‌های اقتصادی در بازارهای نوظهور (دونگ و من،^۱ ۲۰۱۴) و از مهمترین عوامل ارتقاء صادرات کشورها و ارزآوری برای آن‌ها می‌باشند (اسپاهو و کاپاج،^۲ ۲۰۱۶). شرکت‌های کوچک و متوسط از نقش و سهمی قابل توجه در اقتصاد کشورهای مختلف من جمله ایران برخوردار بوده و در شرایط پیچیده اقتصادی که اتخاذ رویکردهای چابک و انعطاف‌پذیری از ضروریات کسب مزیت‌های رقابتی می‌باشد، این بنگاه‌های اقتصادی زودبازده و کارآفرین تبدیل به اصلی‌ترین منابع ایجاد شغل در کشورهای در حال توسعه‌ای چون ایران شده‌اند (رضائی و صفا،^۳ ۱۳۹۴). به واقع در میان پژوهشگران و تصمیم‌گیران اقتصادی این حقیقت که کسب‌وکارهای کوچک و متوسط از نقشی کلیدی در رشد و توسعه اقتصادی برخوردار بوده و قادرند سهمی در اشتغال آفرینی و بهبود شاخص‌هایی چون تولید ناخالص داخلی باشند، موضوعی به شدت پذیرفته شده می‌باشد (سمیر،^۴ ۲۰۱۸). با این حال کسب و کارهای کوچک و متوسط بنا بر ماهیت و ابعاد خود از قدرت چندان بالایی برخوردار نبوده و به شدت نیازمند حمایت‌های مالی، آموزشی و لجستیکی به منظور دوام و حضور در بازارهای رقابتی امروز می‌باشند.

شرکت‌های کوچک و متوسط دارای محدودیت‌هایی در زمینه‌های گوناگونی چون منابع انسانی، منابع مالی، ارتباطات برون سازمانی و ... می‌باشند که منجر به ورود بازیگران دولتی و غیردولتی در راستای حمایت از آن‌ها و در جهت بهبود عملکردهای مالی و غیرمالی این شرکت‌ها گردیده است. به عنوان مثال بانک‌های خصوصی و دولتی یکی از مهمترین این بازیگران در راستای حمایت از فعالیت‌های بنگاه‌های کوچک و متوسط می‌باشند. مطالعاتی چون انجینیه^۵ (۲۰۱۸)، روابط میان بانک‌ها و شرکت‌های کوچک و متوسط را رابطه‌ای کلیدی و حیاتی در زمینه بقای این شرکت‌ها دانسته است. به علاوه مطالعاتی چون لوندبرگ^۶ (۲۰۱۹) نیز بر نقش و سهم اقدامات حمایتی مالی و غیرمالی بانک‌ها در زمینه توسعه حضور شرکت‌های کوچک و متوسط به خصوص در بازارهای بین‌المللی تأکید داشتند. در کنار بانک‌ها، دیگر بازیگر مهم در عرصه حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط دولت‌ها و اقدامات مستقیم و غیرمستقیم حمایتی آن‌ها است. دولت‌ها به‌طور فزاینده‌ای در تلاش برای ارائه برنامه‌های متنوع در جهت افزایش توانمندی‌های مالی، تجربی و اطلاعاتی شرکت‌های کوچک و متوسط به منظور افزایش توان رقابتی و حضور در بازارهای جدید می‌باشند (پیکرنل،^۷ ۲۰۱۶). همچنین لامورکس^۸ و همکاران (۲۰۱۹)، اقدامات دولت را عاملی کلیدی در زمینه پذیرش رویکردهای عملکرد پایدار از سوی شرکت‌های کوچک و متوسط معرفی نمودند. مطالعات نشان داده‌اند تدارک منابع مالی و اعتباری مطلوب از جمله مهمترین عوامل اثرگذار بر دستیابی کسب‌وکارها به رشد، نوآوری و افزایش تمایل نسبت به ریسک‌پذیری بالاتر می‌باشند

^۱. Dong and Men

^۲. Spahiu and Kapaj

^۳. Samir

^۴. Njinyah

^۵. Lundberg

^۶. Pickernell

^۷. Lamoureux

(واندرچانس، ۲۰۱۵). این امر در کنار نیازهای متنوع مالی و غیرمالی کسب و کارهای کوچک و متوسط، مسئله حمایت پیوسته از این کسب و کارها را تبدیل به موضوعی حیاتی در راستای حفظ و بقای نه تنها این شرکت‌ها بلکه کل اقتصاد یک کشور نموده است. علی‌رغم اهمیت بالای موضوع حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط، به دلیل پراکندگی مطالعات داخلی و خارجی در حیطه اقدامات حمایتی از این کسب و کارها و تنوع بالای روش‌ها و کانال‌های اقدام و عمل در قبال بهبود عملکردهای شرکت‌های کوچک و متوسط، نیاز است تا این اقدامات پراکنده در مطالعات تجمیع و تحت یک قالب منظم ارائه گردد تا دقیقاً معین شود که در ایران و جهان مبتنی بر چه رویکردها و به چه طریقی از شرکت‌های کوچک و متوسط حمایت به عمل آمده و چگونه می‌توان رویکردهای مورد استفاده را توسعه بخشید و یا رویکردهای مورد استفاده در سایر کشورها را در ایران پیاده‌سازی نمود. نکته این‌که در یک دهه گذشته مطالعات فراوانی به بحث بر روی چستی راهکارها و روش‌های حمایتی از کسب و کارهای کوچک و متوسط پرداخته‌اند. اما پراکندگی نتایج حاصل شده دستیابی به یک دید جامع در زمینه عوامل معرفی شده در ادبیات را سخت می‌نماید. از این رو مطالعه حاضر تلاش دارد تا مبتنی بر اتخاذ رویکردی سیستماتیک و در قالب رویکرد فراترکیب جنبه‌های مختلف حمایتی از شرکت‌های کوچک و متوسط را مبتنی بر ادبیات داخلی و خارجی شناسایی و دسته‌بندی نماید. از این پژوهش در نظر دارد به سوالات زیر پاسخ دهد:

جوانب حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط مبتنی بر ادبیات پژوهش چیست؟

۲. مبانی نظری

۲-۱. شرکت‌های کوچک و متوسط و چالش‌های عملکردی

مطالعه گسترده در حوزه شرکت‌های کوچک و متوسط، باعث ایجاد تعاریف مختلفی مبتنی بر ساختار سنتی، جمعیتی و فرهنگی و همچنین سطح توسعه کشورها شده است. شرکت‌های کوچک و متوسط عملکردهای منحصربه‌فردی مانند ایجاد شغل، توزیع ثروت در جامعه، توسعه مناطق حاشیه‌ای و محروم، تأمین محصولات مورد نیاز داخل کشور و آموزش نیروی انسانی برای صنایع و شرکت‌های بزرگ دارند (حنیف‌زاده^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). شرکت‌های کوچک و متوسط، واحدهای تولیدی و تجاری هستند که در هر کشور و هر سازمانی براساس شرایط اقتصادی و صنعتی حاکم بر آن با معیارهای مختلفی از جمله معیارهای کمی مانند تعداد کارکنان، میزان گردش مالی، ارزش دارایی‌ها، میزان سرمایه، حجم فروش و طرفیت تولید تعریف شده‌اند و آن‌ها را به اختصار SME می‌نامند. شرکت‌های کوچک و متوسط نهادهای محدود اقتصادی هستند که از طریق انباشت منابع مالی خرد، کارآفرینی و پیوند با صنایع، زمینه‌های توسعه اقتصادی را فراهم می‌آورند.

براساس تعریف بانک جهانی، شرکت‌های کوچک و متوسط بنگاه‌هایی هستند که حداکثر تعداد کارکنان آن‌ها از ۳۰۰ نفر و حداکثر گردش مالی سالیانه و ارزش دارایی‌های آن‌ها از ۱۵ میلیون دلار تجاوز نکند. سازمان کسب و کارهای کوچک آمریکا، بنگاه‌های کوچک را بر معیار صنعت و پیشه بنگاه، ساختار مالکیت، درآمد و تعداد کارکنان (در برخی شرایط ممکن است بیش‌تر از ۱۵۰۰ نفر می

^۱. Van der Schans

^۲. Hanifzadeh

باشند ولی عموماً سقف آن را ۵۰۰ نفر در نظر گرفته‌اند) طبقه‌بندی کرده است. اتحادیه اروپا، شرکت‌های کوچک و متوسط را به سه دسته بنگاه‌های خرد، بنگاه‌های کوچک و بنگاه‌های متوسط تقسیم کرده است که هر کدام شرایط و ویژگی‌های خاص خود را دارند. در این تقسیم‌بندی در بنگاه‌های خرد کم‌تر از ۱۰ نفر، بنگاه‌های کوچک، کم‌تر از ۵۰ نفر و بنگاه‌های متوسط کم‌تر از ۲۵۰ نفر مشغول به کار هستند (کیان‌پور و تولایی، ۱۳۹۳). با این وجود کشورهای عضو اتحادیه اروپا هر کدام تعریف منحصر به فردی در مورد آنچه که بر شرکت‌های کوچک و متوسط دلالت دارد ارائه کرده‌اند. به طور مثال در آلمان این بنگاه‌ها به بنگاه‌هایی اطلاق می‌شود که کم‌تر از ۲۵۵ نفر در آن مشغول به کار هستند، در حالی که بلژیک این تعداد را حداکثر ۱۰۰ نفر در نظر گرفته است (کیان‌پور و تولایی، ۱۳۹۳) در ایران نیز تعریف واحد و رسمی از بنگاه‌های کوچک و متوسط موجود نیست؛ همچنین همه تعاریف موجود از طرف سازمان‌های رسمی بر مبنای تعداد کارکنان ارائه شده است. بر اساس آنچه اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران به نقل از رئیس کل بانک مرکزی وقت در همایش بنگاه‌های کوچک و متوسط زودبازده در مردادماه سال ۱۳۹۳ منتشر کرده است، سازمان‌های مختلف بنابه مقتضیات کاری خود تقسیم‌بندی متفاوتی برای بنگاه‌ها از حیث بزرگی، کوچکی و متوسط در نظر گرفته‌اند. در جدول زیر تعبیر سازمان‌های مختلف از این بنگاه‌ها نشان داده شده است.

جدول ۱. معیارهای ایران از بنگاه‌های کوچک و متوسط منتشرشده توسط اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران (سازمان مدیریت کسب و کارهای کوچک و متوسط ایالات متحده آمریکا، ۲۰۱۱)

نام سازمان	تعریف حداکثر تعداد کارکنان (نفر)	
	وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی	کوچک و متوسط
سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی	کوچک	۵-۵۰
آیین‌نامه اجرائی گسترش بنگاه‌های کوچک و زودبازده مصوب سال ۱۳۸۰	کوچک و زودبازده	۵۰
بانک مرکزی	خرد	۱۰
	کوچک	۱۰-۴۹
	متوسط	۵۰-۹۹
	بزرگ	بیش از ۱۰۰ نفر

هر کشور، سازمان یا نهادی بر اساس معیارهای خاص خود بنگاه‌های کوچک و متوسط را تعریف کرده است. اهم معیارهایی که بر اساس آن‌ها بنگاه‌ها کوچک و متوسط شناسایی می‌شوند عبارتند از: تعداد کارکنان، میزان سرمایه، ارزش دارایی، میزان فروش سالیانه و نوع مالکیت. البته در برخی موارد سعی شده است تا تلفیق از این معیارها برای تعریف و دسته‌بندی بنگاه‌های کوچک و متوسط لحاظ گردد (اکس و همکاران، ۱۳۸۳). برخی از تعاریف شرکت‌های کوچک و متوسط بر اساس معیارهای ذکر شده، در سازمان‌های بین‌المللی به شرح زیر است:

۱. United States small business administration

جدول ۲. تعریف بنگاه‌های کوچک و متوسط در سازمان‌های بین‌المللی (مصطفی‌زاده، ۱۳۹۴)

سازمان	حداکثر تعداد کارکنان (نفر)	حداکثر درآمد یا گردش مالی (دلار)	حداکثر دارایی (دلار)
بانک جهانی	۳۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰
بانک توسعه قاره آمریکا ^۱	۱۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰	-
بانک توسعه آفریقا ^۲	۵۰	-	-
بانک توسعه آسیا	-	-	-
برنامه توسعه سازمان ملل ^۳	۲۰۰	-	-

با پیدایش ادبیات مربوط به بنگاه‌های کوچک و متوسط، کشورها عمدتاً بر مبنای تعداد کارکنان این بنگاه‌ها را دسته‌بندی می‌کردند، اما اکنون اکثر کشورها - به‌خصوص کشورهای توسعه یافته - بنگاه‌ها را بر اساس تلفیقی از شاخص‌های ارائه شده در جدول فوق دسته‌بندی می‌کنند. در جدول زیر به معیارهای تعریف بنگاه‌های کوچک و متوسط در برخی از کشورهای منتخب اشاره می‌شود.

جدول ۳. معیارهای تعریف بنگاه‌های کوچک و متوسط در کشورهای منتخب (مصطفی‌زاده، ۱۳۹۴)

کشور	براساس تعداد کارکنان	براساس نوع فعالیت	براساس میزان دارایی، گردش مالی و سرمایه‌گذاری	تقسیم‌بندی بنگاه‌ها به خرد، کوچک و متوسط
کانادا	✓	✓	✓	✓
ژاپن	✓	✓	✓	
هند		✓	✓	✓
سوئیس	✓		✓	✓
انگلیس	✓		✓	✓
آمریکا	✓	✓	✓	✓
آرژانتین	✓	✓	✓	✓
استرالیا	✓			✓
برزیل	✓			✓
چین	✓	✓	✓	
روسیه	✓		✓	✓

^۱. Inter-American Development Bank (IADB)

^۲. African Development Bank (AFDB)

^۳. United Nations Development Programme (UNDP)

	✓	✓	✓	سنگاپور
✓	✓		✓	ترکیه
			✓	تاجیکستان
			✓	قطر
			✓	اردن

در سال‌های اخیر شرکت‌های کوچک و متوسط اقتصادی زودبازده و کارآفرین، به‌عنوان اصلی‌ترین منابع ایجاد شغل در کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه شناخته شده‌اند (امین بیدختی و زرگر، ۲۰۱۲). شرکت‌های کوچک و متوسط با مشکلات بسیاری مانند اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روبه‌رو هستند که ممکن است مانع از قابلیت و توانایی آن‌ها برای تبدیل شدن به مشاغل کارآفرین مؤثر شود (میلر و لی برتون-میلر، ۲۰۱۷). به خصوص این‌که این دست کسب و کارها از توان رقابتی پایینی برخوردار بوده و دامنه و گستره ارتباطات آن‌ها نیز به شدت محدود می‌باشد.

این قبیل از مشکلات به‌دلیل قابلیت‌های توسعه نیافته آن‌ها در زمینه‌های تجارت، قابلیت‌های توسعه نیافته مدیر/ مالک شرکت و همچنین نقش محوری در تصمیم‌گیری ممکن است بدتر باشد (گرهس^۳ و همکاران، ۲۰۱۶). این شرکت‌ها مخصوصاً در سال‌های اولیه ورود به بازارهای رقابتی بیش‌تر در معرض ریسک خروج قرار دارند. این شرکت‌ها در معرض خطر لغزش در صنعت که به‌خاطر طبیعت تکنولوژی ایجادشده، می‌باشند. با ظهور فناوری‌های جدید در تولید و ارتباطات به‌ویژه طی دو دهه گذشته، تحولاتی در قابلیت‌های واحدهای صنعتی، روش‌های تولید و توزیع و ساختار تشکیلاتی بنگاه‌ها پدید آمده است که از یک سو بر اهمیت واحدهای کوچک و متوسط افزوده و از سوی دیگر آن‌ها را در معرض مسائل و چالش‌های متعددی نیز قرار داده است.

۲-۲. نقش شرکت‌های کوچک و متوسط در توسعه اقتصاد

در جهان امروز، کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به‌عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه اقتصادی به‌ویژه در اقتصادهای درحال توسعه پذیرفته شده‌اند. این بخش برای اقتصادهای ملی حائز اهمیت است چون به‌طور معناداری به اشتغال و تولید ناخالص داخلی کمک می‌کند. در ۳۰ کشور پردرآمد از اعضای سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه، کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، دو سوم اشتغال بخش رسمی را تشکیل می‌دهند (ستایش، ۱۳۹۴). همچنین در تعدادی از کشورهای پردرآمد و نیز کشورهای با درآمد متوسط، این بخش بیش از نیمی از تولید ملی را برعهده دارد (چیرونگا^۴ و همکاران، ۲۰۱۲).

طبق برآوردها حداقل ۹۵ درصد از کسب‌وکارهای ثبت‌شده در سراسر جهان، کسب‌وکارهای کوچک و متوسط بوده‌اند که این رقم در اروپا بالغ بر ۹۹ درصد است. این امر، مؤید نقش انکارناپذیر این کسب‌وکارها در عرصه اقتصادهای ملی و بین‌المللی است. آثار مثبت کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در حوزه بانکداری نیز مشهود است. طبق تعریف بانک جهانی برای آن‌که کسب‌وکاری،

^۱. Amin Bidokhti & Zargar

^۲. Miller & Le Breton- Miller

^۳. Gherhes

^۴. Chironga

واجدشرایط یک کسب‌وکار خرد، کوچک یا متوسط باشد، آن کسب‌وکار باید دو مورد از سه ویژگی ذکر شده در جدول زیر را دارا باشد. امروزه تغییر رویکرد بانک‌ها نسبت به کسب‌وکارهای خرد، کوچک و متوسط بنا به چند دلیل صورت پذیرفته است؛ نخست، با استناد به برخی شواهد، تعداد روبه‌رشدی از بانک‌های خصوصی در سراسر اقتصادهای درحال توسعه مبادرت به فعالیت در بخش کسب‌وکارهای خرد، کوچک و متوسط ورزیده و تعداد زیادی از آنان، این اقدام را بسیار سودآور به انجام رسانیده‌اند. دوم، درحال حاضر بانک‌های سراسر جهان در پی فرصت‌های جدید برای رشد، به اقتصادهای درحال توسعه چشم دوخته‌اند. برای مثال طبق برآورد یکی از گزارش‌های مؤسسه مک‌کینزی، ۶۰ درصد از رشد درآمدهای بانکداری جهان طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ از محل اقتصادهای درحال توسعه رقم خواهد خورد؛ حال آن‌که در این کشورها بخش کسب‌وکارهای کوچک و متوسط بخشی است که کم‌تر از حد، تحت پوشش این‌گونه خدمات بانکداری قرار گرفته است. سوم آن‌که به‌واسطه توسعه نوآوری‌ها و فناوری‌ها، روش‌های ارزیابی ریسک به‌سرعت درحال شکل‌گیری و گسترش است. براساس نتایج مطالعه مؤسسه مک‌کینزی، به‌کارگیری راهکارهای مناسب در بخش کسب‌وکارهای خرد، کوچک یا متوسط می‌تواند تأثیری بالقوه بر اقتصاد بانک‌ها داشته باشد؛ تا حدی که «سود صاحبان سهام را از ۱۴ درصد به ۳۳ درصد افزایش دهد» (بک و همکاران، ۲۰۰۸). این اشتیاق روزافزون در توجه به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ریشه در مزایای این کسب‌وکارها دارد. این مزایا را می‌توان در قالب موارد زیر برشمرد:

- انعطاف‌پذیری بالا، خلاقیت و نوآوری، کارآفرینی محوری و امکان کنترل بیش‌تر بر کسب‌وکار
- اشتغال‌زایی بیش‌تر و پرورش نیروهای متخصص
- نیاز به سرمایه اولیه کم‌تر
- توانمندسازی اقتصادی و کاهش فقر
- توسعه صنعتی منطقه‌ای مبتنی بر مزیت‌های بومی
- انعطاف و توان حضور مؤثرتر در بازارهای متنوع جهانی

به‌نظر می‌رسد بانکداری کسب‌وکارهای کوچک و متوسط سریع‌ترین رشد را در بازارهای نوظهور (یعنی کشورهایی با درآمد پایین و متوسط یا کشورهای درحال توسعه) تجربه کرده است (چیرونگا و همکاران، ۲۰۱۲)؛ از همین روی، بانک‌ها بیش‌تر در اقتصادهای نوظهور، درحال توسعه راهبردها و تشکیلات واحدهای مختص کسب‌وکارهای کوچک و متوسط هستند.

۲-۳. حمایت‌ها و مصوبات مرتبط با بنگاه‌های کوچک و متوسط در ایران

باتوجه به اهمیت شرکت‌های کوچک و متوسط و نقش بی‌بدیل آن‌ها در توسعه اقتصادی، بسیاری از کشورهای توسعه یافته و درحال توسعه ایجاد و حمایت از این شرکت‌ها را یکی از اولویت‌های اساسی خود قرار داده و با درپیش گرفتن سیاست‌های منسجم و هماهنگ، توانسته‌اند گام‌های بزرگی در کاهش بحران‌های اقتصادی و اجتماعی که بیکاری عمده‌ترین آن‌ها محسوب می‌شود، بردارند (شاه و سید، ۲۰۱۸). شرکت‌های کوچک و متوسط باید حداقل دو مورد از ویژگی‌های کیفی زیر را به‌صورت هم‌زمان دارا باشند:

۱. Beck

۲. Shah and Syed

وحدت مالکیت و مدیریت؛ مالکیت و یا سرمایه توسط یک شخص و یا یک گروه کوچک فراهم شده باشد، محیط کاری عموماً محلی باشد و کارکنان و مالکان در یک منطقه جغرافیایی نزدیک به هم زندگی کنند؛ سایز و اندازه نسبی فعالیت موردنظر در درون صنعت مربوطه در مقایسه با بزرگ‌ترین واحد مشغول در آن صنعت، کوچک باشد و یا به عبارتی، از متوسط اندازه نسبی آن صنعت کوچک‌تر باشد (رضایی و صفا، ۱۳۹۵). با درنظر گرفتن اهمیت شرکت‌های کوچک و متوسط و باتوجه به تجربه موفق بسیاری از کشورها در راستای ایجاد اشتغال مولد، تقویت روحیه رقابت و توسعه نقش کارآفرینی در اقتصاد و افزایش بهره‌وری، در ایران از سال ۱۳۸۴ رویکرد ایجاد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط از طریق سیاست‌ها و سازوکارهای مختلف به‌ویژه اعطای وام و تسهیلات بانکی به این بنگاه‌ها موردتوجه جدی قرار گرفت (شاهنوشی و شعبانزاده، ۲۰۱۳). در تقسیم‌بندی شرکت‌ها به کوچک، متوسط و بزرگ، باتوجه به تعداد کارکنان و حجم سرمایه‌گذاری یا هر مبنای دیگر، آنچه به‌نظر می‌رسد موردتوجه قرار گیرد اندازه بنگاه‌ها و توان آن‌ها در تحمل شرایط مختلف اقتصادی است. شکی نیست که صنایع بزرگ و خصوصاً صنایع دولتی باتوجه به دسترسی به منابع مالی و اطلاعاتی وسیع‌تر و ارزان قیمت‌تر، توانمندی بیش‌تری در برخورد با مسائل و مشکلات داشته و بقای آن‌ها کم‌تر به خطر می‌افتد. اما صنایع کوچک و علی‌الخصوص صنایع مربوط به بخش خصوصی با مسائل و مشکلات بیش‌تری درگیر هستند و بایستی موردحمایت قرار گیرند، خصوصاً این‌که اگر شرکت‌های کوچک در بعضی از مناطق نقش اصلی و عمده را در اقتصاد ایفا نمایند.

اهمیت بنگاه‌های کوچک و متوسط از یک‌سو و آسیب‌پذیر بودن سریع آن‌ها به‌دلیل مشکلات مالی و حمایتی از سوی دیگر، نیاز به برنامه‌ریزی صحیح و اتخاذ سیاست‌های حمایتی را از سوی دولت‌ها غیرقابل انکار کرده است. دسترسی به منابع مالی، عنصر حیاتی در تشکیل، رشد و توسعه این بنگاه‌ها است و تأمین مالی از بزرگ‌ترین موانع این بنگاه‌ها نسبت به بنگاه‌های بزرگ است. در ایران نیز اقداماتی جهت شکل‌گیری، سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی و پیش‌برد این بنگاه‌ها انجام شده است. از آن‌جا که دولت نقش اساسی را در حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط ایفا می‌کند بنابراین لازم است بررسی دقیق‌تری از جایگاه دولت در حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط به‌عمل آید. کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در طول حیات خود از چند مرحله عبور می‌کنند که نقش دولت در هر یک از این مراحل منحصربه‌فرد و متفاوت است. این مراحل عبارتند از:

- طراحی و بررسی‌های مرتبط با امکان‌سنجی و برآورد مطلوبیت اقتصادی پروژه‌ها
 - فرایند تأسیس و راه‌اندازی
 - دوران فعالیت توأم با سودآوری
 - مرحله احتمالی ناسودآوری که به تعطیل شدن کسب‌وکار و ورشکستگی احتمالی ختم می‌شود.
- در ذیل به‌ترتیب خلاصه‌ای از این اقدامات، آیین‌نامه‌ها و قوانین تصویب‌شده و شرکت‌ها و مؤسسات تأسیس شده در ایران ذکر شده است.

- قوانین مرتبط با تأسیس شرکت‌های صنعتی
- قانون تشکیل وزارت صنایع و معادن و خصوصی‌سازی در سال ۱۳۷۹
- برنامه سوم توسعه

- قانون تأسیس صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک

- برنامه چهارم توسعه

- ایجاد سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی

- آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین

اتخاذ سیاست‌ها و رویه‌های مؤثر به منظور رشد و توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط از اهمیت و ارزش بالایی در زمینه بهبود موقعیت اقتصادی کشورها برخوردار بوده و حمایت از ایجاد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط، یکی از اولویت‌های اساسی در برنامه‌های توسعه اقتصادی اکثر کشورهای دنیاست (یزدانی و یزدانی، ۱۳۹۴). مطالعات بین‌المللی به روش‌ها و راهکارهای متنوع حمایتی در این زمینه اشاره داشته‌اند. افزایش، تقویت و توسعه حمایت‌های مالی از شرکت‌های کوچک و متوسط، شامل تأمین منابع مالی ارزان‌قیمت، مستقیم، سریع و بدون تشریفات، افزایش دوره بازپرداخت وام‌ها هم‌زمان با کاهش هزینه تأمین مالی (نرخ بهره) است، دوم اینکه پرداخت حداقل ۵۰ تا ۱۰۰ درصد یارانه تأمین اجتماعی به این کسب‌وکارها برای مدتی معین و سوم، ارائه انواع خدمات حمایتی، نوسازی و کوچینگ در حوزه‌های مختلف کارآفرینی و کسب‌وکار به این‌گونه شرکت‌ها با همکاری دانشگاه‌ها و سایر سازمان‌های تحقیقاتی سه دسته مهم از اقدامات حمایتی از کسب و کارهای کوچک می‌باشد (آپیه^۱ و همکاران، ۲۰۱۵). راهکارهایی که در بلندمدت می‌توانند از طریق نوسازی ساختارهای این کسب و کارها منجر به تقویت قابلیت‌های رقابتی در آن‌ها شده و عرصه را برای حضور ایشان مهیا کنند.

دسته دیگری نیز از اقدامات عملی و نظری از سوی کارشناسان در راستای بکارگیری در حوزه شرکت‌های کوچک و متوسط ارائه گردیده که به‌طور خاص در ایام همه‌گیری کووید ۱۹ می‌تواند منجر به کاهش مشکلات کسب و کارهای کوچک و متوسط بوده و شامل طراحی و اجرای سامانه ملی هوشمند شناسایی و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به‌خصوص شرکت‌های آسیب‌دیده، انتخاب و تعیین معین و حامی شرکت‌های کوچک و متوسط از بین شرکت‌های بزرگ دولتی و خصوصی، تأمین و پوشش هزینه‌های درمانی آن دسته از کارکنان این شرکت‌ها که بیمار شده‌اند، پرداخت‌های حمایتی، جبرانی، پوششی به خانواده کارکنانی که به علت بیماری فوت کرده‌اند، تعویق پرداخت‌های مربوط به حق تأمین اجتماعی این شرکت‌ها حداقل به مدت ۶ ماه، بخشودگی ۱۰ تا ۱۰۰ درصد بدهی‌های این شرکت‌ها به دولت و واگذاری بخشی از دارایی‌ها، املاک و مستغلات دولت به این شرکت‌ها با تخفیف ویژه و حق تقدم می‌باشند.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر اینکه به دنبال شناسایی جوانب مختلف حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط در مطالعات مبتنی بر رویکرد فراترکیب می‌باشد از نظر رویکرد کلی مطالعه‌ای کیفی بوده و با روش تحقیق کتابخانه‌ای، با تکنیک فراترکیب در حوزه حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط صورت گرفته است. یکی از روش‌هایی که برای بررسی، ترکیب و آسیب‌شناسی پژوهش‌های قبل در چند سال گذشته معرفی شده است، فرامطالعه^۲ است. فرامطالعه چهار قسمت اصلی را شامل می‌شود که عبارتند از: فراتحلیل^۳

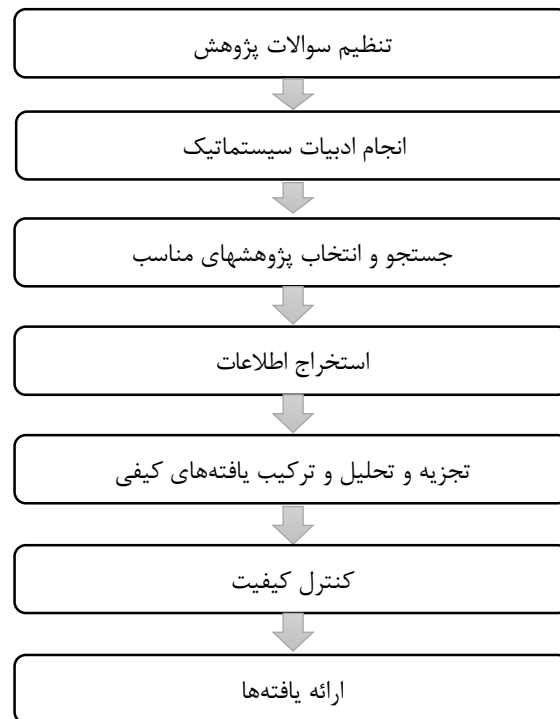
^۱. Appiah

^۲. Meta-Study

^۳. Meta-Analysis

(تحلیل کمی محتوای ابتدایی)، فراروش^۱ (تحلیل روش‌شناسی مطالعات ابتدایی)، فرانظری^۲ (تحلیل نظریه‌های مطالعات ابتدایی) و فراترکیب (تحلیل کیفی محتوای مطالعات ابتدایی).

فراترکیب یکی از انواع رویکردهای زیرمجموعه فرامطالعه است که از طریق مرور نظام‌مند منابع برای استخراج، ارزیابی، ترکیب و در صورت نیاز، جمع‌بندی آماری به تحقیقاتی می‌پردازد که قبلاً پیرامون یک حیطه موضوعی خاص به انجام رسیده‌اند. به واقع در فراترکیب اطلاعات و یافته‌های استخراج شده از مطالعات دیگر با موضوع مرتبط و مشابه مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. در این زمینه داده‌های گردآوری شده از این مطالعات به صورت کیفی و نه کمی می‌باشد. در نتیجه نمونه مورد نظر برای فراترکیب، منتخب و براساس ارتباط آنها با سوال پژوهش تشکیل می‌شود. فراترکیب فقط مرور یکپارچه اصول کیفی مورد یا تجزیه و تحلیل داده ثانویه و داده اصلی از مطالعات منتخب نیست، بلکه تحلیل یافته‌های این مطالعات است. به عبارتی فراترکیب، ترکیب تفسیرهای داده‌های اصلی مطالعات منتخب است. مراحل اصلی فراترکیب از نظر سندلوسکی و باروسو^۳ (۲۰۰۷) به شرح ذیل می‌آید:

شکل ۱. فرایند انجام فراترکیب (منبع: Sandelowski and Barroso, 2007)

۱-۳. نتایج حاصل از تحلیل فراترکیب

^۱ Meta-Method
^۲ Meta-Theory
^۳ Sandelowski and Barroso

همانگونه که ذکر شد، تحلیل فراترکیب در بردارنده هفت گام است. در این بخش نتایج مربوط به هر یک از گام‌های این تحلیل به صورت جداگانه ارائه می‌شود.

۳-۱-۱. مرحله اول: تنظیم سؤالات اساسی پژوهش

نخستین گام در روش سندولوسکی و باروسو، تنظیم پرسش‌های پژوهش است. این پرسش‌ها عموماً براساس چهار پارامتر چه چیزی، چه کسی، چه زمانی و چگونه؛ قابل تنظیم است. پس از آنکه سؤالات پژوهش بر اساس هدف پژوهش تنظیم شد مرحله بررسی نظام‌مند متون آغاز می‌شود.

جدول ۱. سؤالات اساسی پژوهش

سؤالات اساسی	پاسخ
Who	پایگاه‌های پژوهشی مورد توجه دو پایگاه مطرح Scopus و Web of Science بوده که در این دو پایگاه بر مجموعه پایگاه‌های انتشاراتی زیر تمرکز ویژه‌ای گردید: Emerald insight- Springer Link- Science Direct- Taylor & Francis Online- SAGE Journals- Wiley Online Library به علاوه در زمینه مقالات فارسی نیز پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و پرتال جامع علوم انسانی کنار وبسایت سیویلیکا مورد توجه قرار گرفت.
When	بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ برای مقالات لاتین و بازه زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۹ برای مقالات فارسی
How	معیارهای ورود و خروج مقالات در بخش جستجو و انتخاب متون مناسب معرفی می‌گردند محدوده جستجو در مقالات انگلیسی شامل:
What	<ul style="list-style-type: none"> “SME support” “SME development” “entrepreneurship SME development” “SME support factors” “SME support programs” “SME support mechanisms” “SME expansion” <p>محدوده جستجو در مقالات فارسی</p> <ul style="list-style-type: none"> - حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط - توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط - رشد شرکت‌های کوچک و متوسط - پشتیبانی از شرکت‌های کوچک و متوسط - حمایت از کارآفرینی

۳-۱-۲. مرحله دوم: بررسی نظام‌مند متون

در این مطالعه از توانمندی موتورهای جستجوی مختلف با توانمندی در اختصاصی‌سازی جست‌وجو، پایگاه‌های داده قابل استناد داخلی و خارجی و پایگاه‌های داده کنفرانسی داخلی و خارجی استفاده شد. به‌منظور جست‌وجوی متون پژوهشی از کلیدواژه‌های متفاوت و متنوعی استفاده شد. بررسی کلیدواژه‌ها از طریق جست‌وجوی عنوانی تیترا، چکیده، کلمات کلیدی و متن مقالات به صورت جداگانه در همه پایگاه‌های داده مذکور انجام شد. به منظور رسیدن به اشباع نظری و ممانعت از هرگونه محدودیتی که به کاستی در پیشینه پژوهی منجر شود، در این پژوهش تلاش گردید تا جامع‌ترین بازه زمانی در حیطه جنبه‌های مختلف حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط و پژوهش‌های مرتبط با آن مدنظر قرار گیرد. سپس پژوهشگر از طریق موتورهای جستجو و سایت‌های معتبر شروع به جستجوی مقالات، پایان‌نامه‌ها و مطالب به وسیله واژه‌های کلیدی انگلیسی و فارسی نموده که کلمات کلیدی مورد استفاده در پایگاه‌های معرفی شده در جدول ۱ آورده شده است.

۳-۱-۳. مرحله سوم: جستجو و انتخاب متون

در این گام باید به این پرسش پاسخ داده شود که آیا اسناد جست‌وجو شده با سوالات پژوهش دارای تناسب می‌باشند یا نه؟ بدین منظور این اسناد و مقالات چندین مرتبه بازبینی گردیده و در هر بازبینی معمولاً پژوهشگر چند سند را رد می‌کند. همچنین ابزاری که برای ارزیابی کیفیت پژوهش‌های نهایی استفاده شد، روش ارزیابی حیاتی کسب‌است. این ابزار به عنوان آخرین سنجه یا فیلتر، موارد باقی مانده را پالایش می‌نماید. جدول ۲ گام‌های حذف سیستماتیک مقالات را نشان می‌دهد:

جدول ۲. مراحل حذف سیستماتیک

مقالات حذف شده مبتنی بر معیارهای CASP (مقالات باقیمانده)	مقالات حذف شده با محتوای نامرتب (مقالات باقیمانده)	مقالات حذف شده با چکیده نامرتب (مقالات باقیمانده)	مقالات حذف شده با عنوان نامرتب (مقالات باقیمانده)	کل مقالات یافت شده لاتین
۲۱ (۸۸)	۳۸ (۱۰۹)	۴۹ (۱۴۷)	۵۶ (۱۹۶)	۲۵۲
مقالات حذف شده مبتنی بر معیارهای CASP (مقالات باقیمانده)	مقالات حذف شده با محتوای نامرتب (مقالات باقیمانده)	مقالات حذف شده با چکیده نامرتب (مقالات باقیمانده)	مقالات حذف شده با عنوان نامرتب (مقالات باقیمانده)	کل مقالات یافت شده فارسی

لازم به ذکر است که در این پژوهش همان‌گونه که بیان گردید در مرحله نهایی پالایش سیستماتیک مقالات، از معیارهای کسپ به منظور حذف نهایی استفاده شد؛ در بحث کنترل کیفیت رویکردهای مختلفی وجود دارد اما یکی از مطلوب‌ترین آن‌ها استفاده از برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی کسپ است. این روش به عنوان ابزاری به‌منظور ارزشیابی کیفیت مطالعات اولیه پژوهش‌های کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرد (سینگ، ۲۰۰۵). با استفاده از برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی یا روش CASP با ۱۰ شرط کیفی هر مقاله به لحاظ کیفی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. به هر یک از مقالات براساس هر یک از این شرایط، امتیازی بین ۱ تا ۵ تخصیص داده می‌شود. مقالاتی که مجموع امتیازات آن‌ها ۲۵ و بالاتر شود به لحاظ کیفی تأیید و باقی مقالات حذف خواهند شد. شرایط در نظر گرفته شده برای روش CASP در این پژوهش عبارتند از:

۱. تناسب اهداف مقاله مورد بررسی با اهداف پژوهش
۲. به روز بودن پژوهشی مقاله مورد بررسی
۳. طرح مطرح شده در مقاله مورد بررسی
۴. روش نمونه‌گیری در مقاله مورد بررسی
۵. روش و کیفیت جمع‌آوری داده‌ها
۶. میزان انعکاس‌پذیری امکان بسط دادن نتایج و دستاوردها مقاله مورد بررسی
۷. میزان و نحوه رعایت نکات اخلاقی رایج در زمینه تدوین متون پژوهشی در مقاله مورد بررسی
۸. میزان دقت در زمینه تجزیه و تحلیل داده‌ها در مقاله مورد بررسی
۹. وضوح بیان در ارائه یافته‌های مقاله مورد بررسی
۱۰. ارزش کلی مقاله مورد بررسی

بدین منظور در راستای سنجش معیارهای فوق نظرات ۳ تن از مدیران باتجربه و خبره در سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران مورد توجه قرار گرفت. مبتنی بر نتایج حذف سیستماتیک که در جدول شماره ۲ قابل مشاهده می‌باشد، مجموعاً ۱۰۴ مقاله (۸۸ بین‌المللی و ۱۶ داخلی) گزینش گردیدند.

۳-۱-۴. مرحله چهارم: استخراج اطلاعات

مقالات پالایش شده نهایی و بخش‌های مورد توجه متون این مقالات یعنی چکیده، نتایج، یافته‌ها و بحث و نتیجه‌گیری آن‌ها در قالب فایل‌های پی‌دی‌اف وارد نرم‌افزار MAXQDA گردیده تا معانی و مضامین مدنظر پژوهشگر یعنی رویکردها و راهکارهای مختلف در حیطه حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط از این متون مبتنی بر رویکرد فراترکیب شناسایی و استخراج گردند. در گام نخست، مبتنی بر تحلیل بخش‌های معرفی شده از متون لاتین و فارسی، کدهای باز برآمده از این متون در حیطه راهکارهای

مدنظر شناسایی گردید. کدهای باز مستخرج از طریق حذف موارد تکراری و یا غیرمرتبط پالایش گردیده و شاخص‌ها را تشکیل دادند. در جداول زیر بروندادهای مربوط به تحلیل مقالات معرفی شده است. در این جداول کدهای باز شناسایی شده از اسناد و فراوانی این کدها قابل مشاهده می‌باشد:

جدول ۳. کدهای باز شناسایی شده در قالب رویکردهای حمایتی از کسب و کارهای ک. و م.

کدهای مستخرج از مطالعات	فراوانی تکرار (در مقالات)
حمایت در جهت کاهش ریسک اعتباری ک.ک.م.	۲
توسعه پروژه های مشترک یا صنایع بزرگ	۳
بهبود اعتبار تجاری ک.ک.م.	۴
کاهش و یا حذف جرایم دیرکرد	۵
آسیب شناسی ک.ک.م.	۳
توسعه پروژه های مشترک بین بانک و ک.ک.م.	۶
ارائه مشاوره های مالی از سوی بانک	۷
پشتیبانی فنی دولت	۷
پشتیبانی فنی بانک	۶
تقویت تعاملات بانک با ک.ک.م.	۸
توسعه بانک های اطلاعاتی ک.ک.م.	۶
حمایت دولت از نوآوری های ک.ک.م.	۶
توسعه سیستم های امتیازدهی اعتباری	۷
حمایت های مشاوره ای بانک ها از پروژه های ک.ک.م.	۶
توسعه شبکه های سرمایه گذاری	۵
مکان یابی مؤثر ایجاد ک.ک.م.	۱۰
تسهیل شرایط ایجاد ک.ک.م.	۹
حمایت های مدیریتی از ک.ک.م.	۳
ایجاد طرح های اعتباری خاص ک.ک.م.	۵
تسهیل تجارت الکترونیک	۸
اصلاح سیستم های مالیاتی	۶
ساده سازی شرایط دریافت وام از سوی بانکها	۴
سیاست های اعتباری سهل گیرانه بانکها	۹
سرمایه گذاری دولتی بر روی ابتکارات	۵
قوانین نظارتی در حیطه روابط بانک ها و ک.ک.م.	۸

ارائه یارانه های مستقیم	۶
ارائه مشوق های مالی	۴
حفاظت از مالکیت معنوی	۸
توسعه شفافیت مالیاتی	۵
ارائه خدمات مشاوره صنعتی	۵
ارائه خدمات مشاوره ای مالی	۶
تقویت فضای رقابتی بازار	۴
تسهیل شرایط صادرات	۷
تسهیل شرایط سرمایه گذاری در ک.ک.م.	۳
توسعه خوشه های صنعتی	۱۰
تقویت مهارت‌های کارآفرینی ک.ک.م.	۵
تقویت دسترسی ک.ک.م. به اطلاعات	۵
پشتیبانی لجستیک از ک.ک.م.	۷
تخفیف مالیاتی	۶
حمایت در توسعه فناوری	۵
حمایت در مدیریت مالی	۵
حمایت در توسعه کیفیت	۶
حمایت از توسعه تحقیقات	۳
چابک سازی فرایندهای ک.ک.م.	۶
حمایت های دولتی در حیطه بازاریابی	۷
توسعه منابع انسانی	۹
کمک های مالی دولتی	۵
تقویت بیمه اعتبار تجاری برای ک.ک.م.	۶
تصویب قوانین حمایتی از ک.ک.م.	۸
توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات توسط دولت	۵
تسهیل فرایندهای دریافت وام توسط دولت	۵
توسعه شبکه های تجاری	۴
فراهم آوردن اطلاعات تجاری	۳
توسعه صلاحیت های مدیریتی	۲

۳-۱-۵. مرحله پنجم: تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌ها

در این مرحله شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مربوط به رویکردهای متنوع حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط شناسایی می‌شوند. برای شناسایی آنها از دو اصل بنیادی استفاده شد: ۱- اصل تمایز معنایی ۲- اصل تکمیل سوال پژوهشی. براساس این دو اصل نخست کدهای باز مستخرج از ادبیات پژوهش مبتنی بر اصل تمایز معنایی و شباهت ماهوی در هم ترکیب شده و موارد نامرتب و یا تکراری حذف گردیده و بدین ترتیب شاخص‌ها یا مضامین اصلی شناسایی و تعیین گردیدند. سپس مبتنی بر اصل تمایز معنایی و با تمرکز بر سؤال پژوهش یعنی چیستی راهکارها و رویکردهای حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط این شاخص‌ها دسته‌بندی و مؤلفه‌های پژوهش را شکل بخشیدند. نهایتاً مبتنی بر همان رویکرد فوق، ابعاد مربوطه معین و دسته‌بندی نهایی فراهم آمد. در هر سه مرحله و در راستای صحت سنجی بروندها از نظرات ۳ خبره ناظر در پژوهش که همگی از مدیران باتجربه و خبره در سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران بودند استفاده گردید. در جدول ۴ دسته‌بندی شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و معیارها مشخص شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، این موارد مبتنی بر مشابتهای ماهوی و نیز معنایی در یک دسته قرار گرفتند.

جدول ۴. مراحل حذف سیستماتیک

ابعاد	مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
اقدامات غیرمالی صنعت بانکداری	-	حمایت‌های مشاوره‌ای بانک‌ها از پروژه‌های ک.ک.م.
	-	تقویت تعاملات بانک با ک.ک.م.
	-	پشتیبانی فنی بانک
	-	ارائه مشاوره‌های مالی از سوی بانک
	-	توسعه پروژه‌های مشترک بین بانک و ک.ک.م.
اقدامات مالی صنعت بانکداری	-	سیاست‌های اعتباری سهل‌گیرانه بانکها
	-	ساده‌سازی شرایط دریافت وام از سوی بانکها
	-	ایجاد طرح‌های اعتباری خاص ک.ک.م.
	-	توسعه سیستم‌های امتیازدهی اعتباری
اقدامات غیرمالی نهادهای (دولت و مجلس)	اقدامات قانونی و مقرراتی	تسهیل شرایط سرمایه‌گذاری در ک.ک.م.
		تسهیل شرایط صادرات
		تقویت فضای رقابتی بازار
		تصویب قوانین حمایتی از ک.ک.م.
		قوانین نظارتی در حیطه روابط بانک‌ها و ک.ک.م.

	اقدامات زیرساختی	آسیب شناسی ک.ک.م.
		توسعه زیرساختهای فناوری اطلاعات توسط دولت
		تسهیل شرایط ایجاد ک.ک.م.
		مکان یابی مؤثر ایجاد ک.ک.م.
		توسعه خوشه های صنعتی
	اقدامات عملیاتی	سرمایه گذاری دولتی بر روی ابتکارات
		حمایت دولت از نوآوری های ک.ک.م.
		حمایت های دولتی در حیطه بازاریابی
		چابک سازی فرایندهای ک.ک.م.
		حمایت از توسعه کیفیت
		پشتیبانی لجستیک از ک.ک.م.
		حفاظت از مالکیت معنوی
		توسعه پروژه های مشترک با صنایع بزرگ
	اقدامات اطلاعاتی-ارتباطی	فراهم آوردن اطلاعات تجاری
		توسعه شبکه های تجاری
		تقویت دسترسی ک.ک.م. به اطلاعات
		تسهیل تجارت الکترونیک
		توسعه شبکه های سرمایه گذاری
		توسعه بانک های اطلاعاتی ک.ک.م.
	اقدامات آموزشی-مشاوره ای	حمایت های مدیریتی از ک.ک.م.
		پشتیبانی فنی دولت
		حمایت از توسعه تحقیقات
		حمایت از مدیریت مالی
		حمایت از توسعه فناوری
توسعه صلاحیت های مدیریتی		
ارائه خدمات مشاوره ای مالی		
ارائه خدمات مشاوره صنعتی		
تقویت مهارتهای کارآفرینی ک.ک.م.		

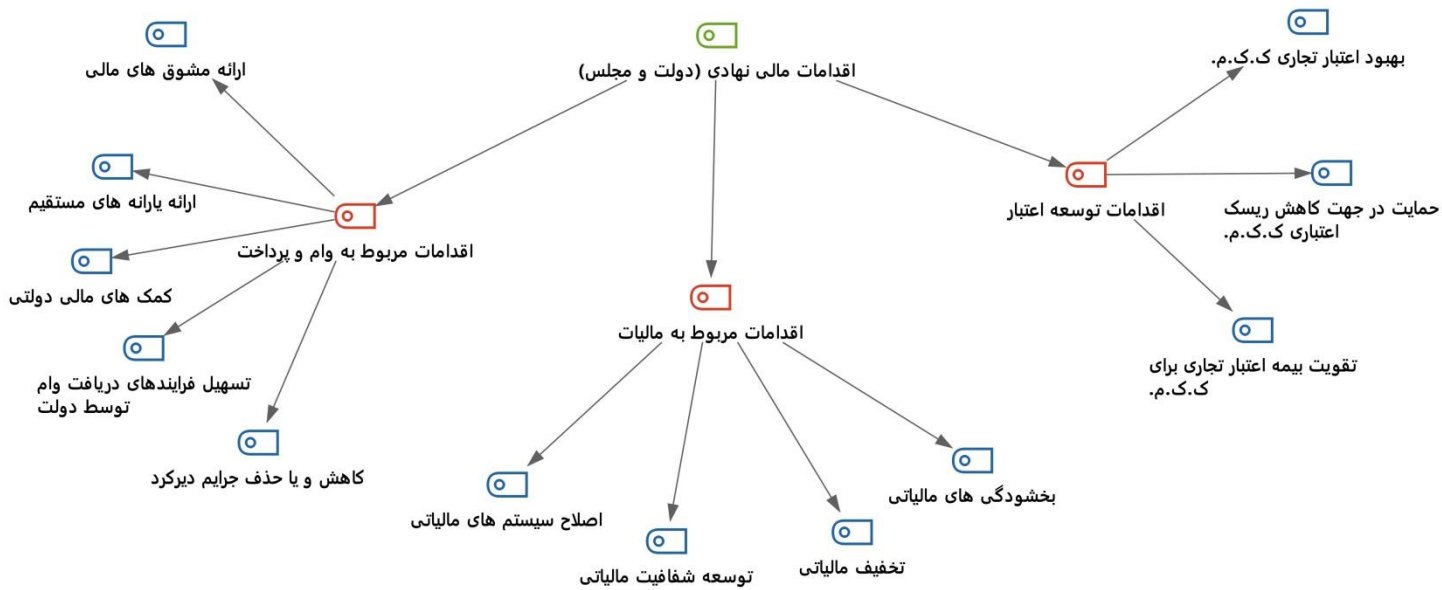
		توسعه منابع انسانی
اقدامات مالی نهادی (دولت و مجلس)	اقدامات توسعه اعتبار	حمایت در جهت کاهش ریسک اعتباری ک.ک.م.
		بهبود اعتبار تجاری ک.ک.م.
		تقویت بیمه اعتبار تجاری برای ک.ک.م.
	اقدامات مربوط به وام و پرداخت	ارائه یارانه های مستقیم
		ارائه مشوق های مالی
		کمک های مالی دولتی
		کاهش و یا حذف جرایم دیرکرد
		تسهیل فرایندهای دریافت وام توسط دولت
	اقدامات مربوط به مالیات	توسعه شفافیت مالیاتی
		بخشودگی های مالیاتی
		اصلاح سیستم های مالیاتی
		تخفیف مالیاتی

۳-۱-۶. گام ششم: کنترل کیفیت خروجی ها

در این پژوهش سعی بر آن شده است تا از منابع معتبر علمی استفاده شود و منابعی که با توجه به ملاک های ورودی و خروجی ارائه شده در گام دوم، اعتبار علمی ناکافی داشتند در فرآیند فرا ترکیب مورد از چرخه مطالعه خارج شدند. هم چنین برای حفظ کیفیت مبتنی بر بررسی بحث روایی، مطالعه از شاخص کاپا استفاده شده است که در بخش های بعدی شرح داده می شود.

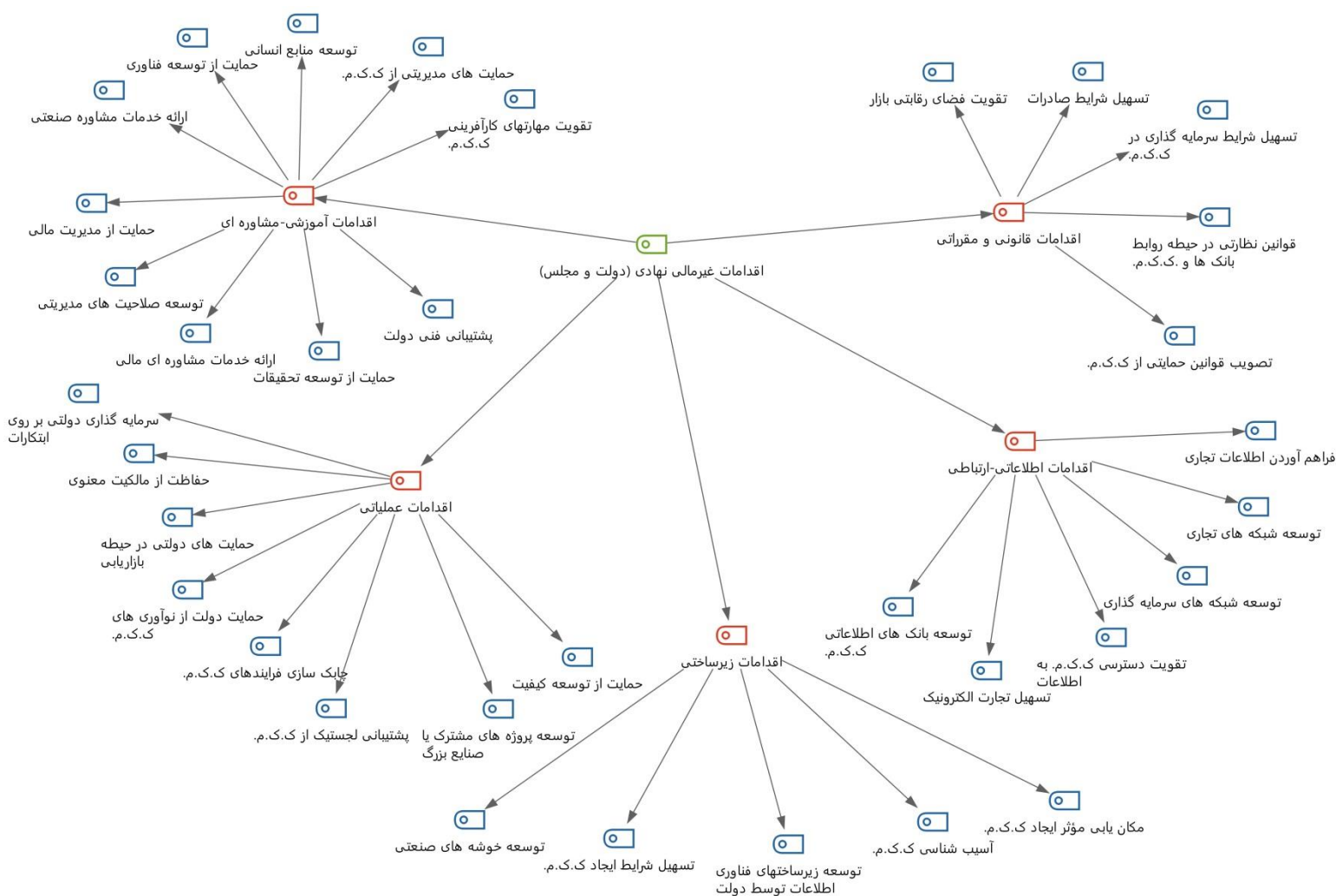
۳-۱-۷. گام هفتم: جمع بندی نهایی

در آخرین مرحله از تحلیل فراترکیب نتایج تحلیل و الگوی استخراج شده ارائه می شود. مبتنی بر نتایج نهایی حاصل شده نهایتاً ۳۰۸ کد باز برآمده از متون منتخب مقالات نهایی فارسی و انگلیسی در قالب ۵۵ شاخص، ۸ مؤلفه و ۴ بعد کلی دسته بندی گردیدند. به بیان دیگر، بنا بر رویکرد بکار گرفته شده در این پژوهش، ۵۵ راهکار حمایتی مختلف از سوی بازیگران متنوع شناسایی گردید. در این گام الگوی پژوهشی به دست آمده که در واقع حاصل تحلیل فراترکیب است، در سطح موضوعات و با گسترش در سطح مفاهیم ارائه می شود. این الگو در زیر نشان داده شده است. در این راستا هر کدام از ۴ بعد شناسایی شده به تفکیک و در قالب یک الگوی مفهومی ارائه می گردد. شکل ۲ به الگوی مفهومی بعد اقدامات مالی نهادی (دولت و مجلس) اشاره دارد:

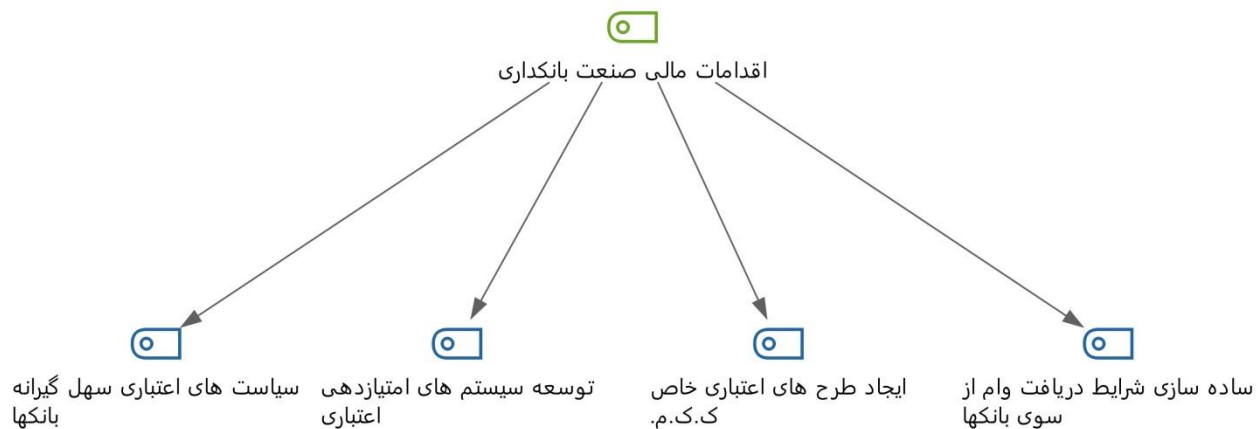
شکل ۲. الگوی اقدامات مالی نهادهای دولت و مجلس

همان‌گونه که در شکل ۲ مشخص است، الگوی اقدامات مالی نهادهای دولت و مجلس دربردارنده سه مؤلفه و دوازده شاخص (راهکار) می‌باشد. الگوی بعدی الگوی مربوط به اقدامات غیرمالی نهادی است. این الگو در شکل ۳ معرفی شده است:

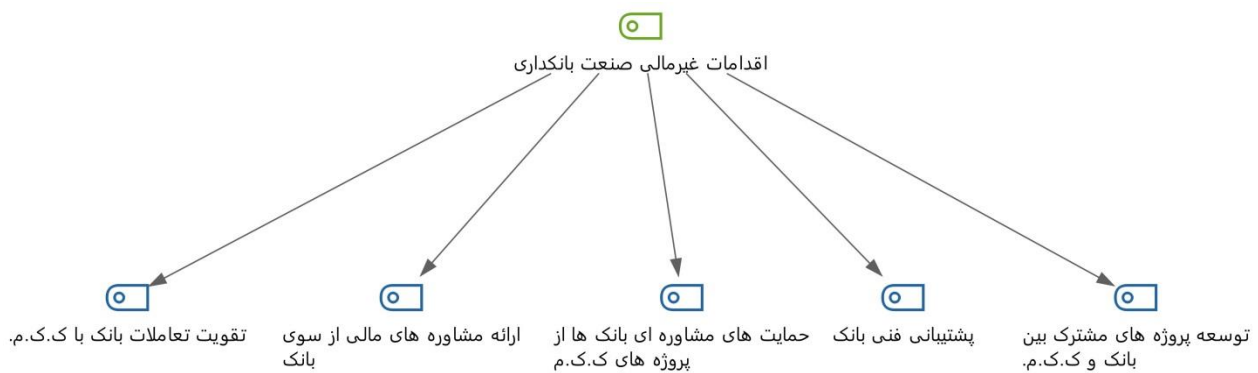
شکل ۳. الگوی اقدامات غیرمالی نهادهای دولت و مجلس

همان‌گونه که در شکل ۳ مشخص است، الگوی اقدامات غیرمالی نهادهای دولت و مجلس به عنوان مهمترین و بزرگترین زیرمجموعه از مجموعه راهکارهای حمایتی از شرکت‌های کوچک و متوسط بوده و دربردارنده پنج مؤلفه و ۳۴ شاخص (راهکار) می‌باشد. الگوی بعدی الگوی مربوط به اقدامات مالی صنعت بانکداری است. این الگو در شکل ۴ معرفی شده است:

شکل ۴. الگوی اقدامات مالی صنعت بانکداری

همان گونه که در شکل ۴ مشخص است، الگوی اقدامات مالی صنعت بانکداری دربردارنده چهار شاخص (راهکار) می باشد. الگوی بعدی الگوی مربوط به اقدامات غیرمالی صنعت بانکداری است. این الگو در شکل ۴ معرفی شده است:

شکل ۵. الگوی اقدامات غیرمالی صنعت بانکداری

همان گونه که در شکل ۵ مشخص است، الگوی اقدامات غیرمالی صنعت بانکداری دربردارنده پنج شاخص (راهکار) می باشد.

۲-۳. روایی مدل

در این پژوهش محققین برای کنترل مفاهیم استخراجی مطالعات مورد بررسی، از مقایسه نظرات خود با یک خبره دیگر نیز بهره برده است. برای این منظور، یک پرسشنامه ۵۵ سؤالی متشکل از شاخص های نهایی پژوهش طراحی گردید. سپس برای استخراج ضریب کاپا، داده های بدست آمده از طریق نرم افزار **SPSS 19** تجزیه و تحلیل گردید. نتایج محاسبات، در ادامه نشان داده شده است، مقدار شاخص کاپا برای شاخص های مرتبط با راهکارهای حمایتی از شرکت های کوچک و متوسط ۱/۰۰۰ بدست آمده است، که با توجه به جدول شماره ۵ در سطح توافق عالی قرار گرفته است.

جدول ۵. وضعیت شاخص کاپا

مقدار عددی شاخص کاپا	وضعیت توافق
کمتر از ۰	ضعیف
۰-۰/۲	بی اهمیت
۰/۰-۴/۲۱	متوسط
۰/۶-۰/۴۱	مناسب
۰/۸-۰/۶۱	معتبر
۰-۱/۸۱	عالی

جدول ۶. محاسبات ضریب کاپا برای ابعاد حمایتی

اقدامات متقابل

مقدار	خطای استاندارد تقریبی	مقدار تی تقریبی	معناداری تقریبی
کاپا	۱/۰۰۰	۴/۸۹۵	۰/۰۰۰
تعداد موارد معتبر	۵۵		

۴. بحث

هدف مقاله حاضر، شناسایی جوانب حمایت از توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط با تکنیک فراترکیب است. به‌طور دقیق‌تر مطالعه به دنبال استخراج علل و عواملی بود که می‌توانند توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط را تحت تأثیر خود قرار دهند. این عوامل نیز از دریچه بانک‌ها و عوامل نهادی (دولت و مجلس) مورد توجه قرار گرفت. از این‌رو عناصر اصلی این مدل در قالب کدهای باز از ادبیات موجود استخراج شد و طی ۳ مرحله کدگذاری، مشتمل بر شناسایی شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد ارائه شد که در این مدل برای راهکارهای حمایتی از شرکت‌های کوچک و متوسط تعداد ۴ بعد، ۸ مولفه و ۵۵ شاخص از ادبیات داخلی و خارجی شناسایی گردید. براساس برون‌دادهای نهایی حاصل شده، اقدامات غیرمالی صنعت بانکداری شامل شاخص‌های حمایت‌های مشاوره ای بانک‌ها از پروژه های ک.ک.م، تقویت تعاملات بانک با ک.ک.م، پشتیبانی فنی بانک، ارائه مشاوره های مالی از سوی بانک، توسعه پروژه های مشترک بین بانک و ک.ک.م، و اقدامات مالی صنعت بانکداری شامل شاخص های سیاست های اعتباری سهل گیرانه بانکها، ساده سازی شرایط دریافت وام از سوی بانکها، ایجاد طرح های اعتباری خاص ک.ک.م، توسعه سیستم های امتیازدهی اعتباری و اقدامات غیرمالی نهادی (دولت و مجلس) شامل مولفه های اقدامات قانونی و مقرراتی، اقدامات زیرساختی، اقدامات عملیاتی، اقدامات

اطلاعاتی و ارتباطی، اقدامات آموزشی-مشاوره‌ای و اقدامات مالی نهادی (دولت و مجلس) شامل مولفه‌های اقدامات توسعه اعتبار، اقدامات مربوط به وام و پرداخت و اقدامات مربوط به مالیات می‌باشد.

مبتنی بر نتایج حاصل از این پژوهش می‌توان جوانب موثر بر حمایت از توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط را در قالب چهار بعد کلی اقدامات غیرمالی صنعت بانکداری، اقدامات مالی صنعت بانکداری، اقدامات غیرمالی نهادی (دولت و مجلس) و اقدامات مالی نهادی (دولت و مجلس) مورد بحث و بررسی قرار داد. بعد اقدامات غیرمالی صنعت بانکداری شامل حمایت‌های مشاوره‌ای بانک‌ها از پروژه‌های ک.ک.م، تقویت تعاملات بانک با ک.ک.م، پشتیبانی فنی بانک، ارائه مشاوره‌های مالی از سوی بانک و توسعه پروژه‌های مشترک بین بانک و ک.ک.م می‌باشد.

یکی از مهمترین چالش‌هایی که شرکت‌های کوچک و متوسط با آن روبرو هستند نبود دسترسی آنها به خدمات مشاوره‌ای است. این شرکت‌ها در همه مراحل چرخه حیاتی خود از راه‌اندازی تا توسعه و بازسازی نیازمند راهنمایی و مشاوره هستند. بنابراین یکی از حمایت‌هایی که این دسته از شرکت‌ها به شدت به آن نیازمند می‌باشند خدمات مشاوره‌ای است که باید توسط بانک‌ها در حوزه‌هایی مانند مشاوره بازاریابی، مشاوره در زمینه مدیریت و هدایت کسب‌وکار، فناوری اطلاعات، و از همه مهمتر مشاوره‌های مالی و حسابداری صورت بگیرد. این روزها بانک‌ها علاوه بر خدمات مالی خود به این شرکت‌ها خدمات غیر مالی نظیر مشاوره راه هم ارائه می‌دهند به حدی که امروزه بانک‌ها تبدیل به مشاوران تخصصی این شرکت‌ها شده‌اند. در حوزه شرکت‌های کوچک و متوسط که یکی از ویژگی‌های اصلی آن وجود ریسک و مخاطرات بسیار است شاید که نه قطعاً خدمات مشاوره‌ای بانک‌ها به آنها در رسیدن به موفقیت کمک بسیار خواهد کرد. خدمات مشاوره‌ای برای این شرکت‌ها در مرکز مشاوره بانک‌ها ارائه می‌گردد و هدف اصلی آن از بین بردن شکاف بین امکانات و قابلیت‌های این شرکت با منابع آنهاست. خدمات مشاوره‌ای بانک‌ها می‌تواند در قالب این موارد باشد: مشاوره مالی و تامین منابع برای شروع، ارزیابی و سنجش کارایی، آموزش و تهیه نرم‌افزارها، هدایت شرکت‌ها به سمت کسب دانش و سهولت دسترسی به اطلاعات از چگونگی ارتقا عملکرد و بهره‌وری.

بعد اقدامات مالی صنعت بانکداری شامل شاخص‌های سیاست‌های اعتباری سهل‌گیرانه بانکها، ساده‌سازی شرایط دریافت وام از سوی بانکها، ایجاد طرح‌های اعتباری خاص ک.ک.م و توسعه سیستم‌های امتیازدهی اعتباری می‌باشد. کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، با چالش‌های اساسی و دشواری‌هایی در زمینه تأمین مالی مواجه می‌باشند و این درحالی است که کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به‌طور خاص به خدمات بانکی نیاز دارند، زیرا آنها فاقد گردش مالی لازم برای انجام سرمایه‌گذاری‌های بزرگ هستند و قادر نیستند همانند کسب‌وکارهای بزرگ به بازارهای سرمایه دسترسی داشته باشند و غالباً از کارکنان ماره‌ری در حوزه انجام کارکردهای مالی برخوردار نیستند. همچنین این کسب‌وکارها ممکن است به دلایلی مانند صورت‌های مالی ناکافی یا عدم کفایت دارایی‌ها برای استفاده به‌عنوان وثیقه با دشواری‌هایی در دریافت انواع وام‌ها مواجه شوند. بنابراین باتوجه به اهمیت نقش‌آفرینی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در اقتصاد، مرتفع ساختن تنگناهای موجود در حوزه تأمین مالی این کسب‌وکارها امری ضروری است و به‌منزله پیش‌نیاز اثربخشی فعالیت‌های آنها در اقتصاد محسوب می‌گردد. باتوجه به بانک‌محور بودن نظام تأمین مالی تولید در ایران، توسعه بانکداری ویژه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط می‌تواند با شناسایی دقیق نیازهای این بخش و ارائه مجموعه‌ای از خدمات، نقشی مؤثر در تأمین مالی این کسب‌وکارها ایفا کند. این درحالی است که بانک‌های تجاری به‌طور معمول، ارائه خدمات بانکی به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط را امری پر ریسک و چالش‌برانگیز تلقی می‌کنند. بدین ترتیب، تحقق بانکداری ویژه

کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، مستلزم ریشه‌یابی مشکلات و مهیاسازی بسترسازی‌های اجرایی لازم است. به‌نظر می‌رسد برای تسهیل و توسعه بانکداری ویژه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، پیش از هر اقدامی باید بسته حمایتی قانونی و سیاستی از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در ایران تدوین و اجرا شود و محیط کسب‌وکار اصلاح گردد و نیز سازوکارهای مدیریتی بانک‌های تجاری در مواجهه با کسب‌وکارهای کوچک و متوسط مورد بازنگری واقع شوند تا باوری مشترک درخصوص قابلیت‌های این کسب‌وکارها حاصل آید. علاوه‌براین، تقویت زیرساخت‌های اطلاعاتی و گسترش بهره‌گیری از فناوری اطلاعات، کاستن از دیوان‌سالاری اداری و همچنین استفاده از ابزارهای مالی جدید پشته‌هایی قدرتمند برای توسعه این نوع بانکداری محسوب می‌شوند. درمقابل، پایبندی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به تعهدات خود در قبال بانک‌ها، رابطه‌ای بلندمدت و اثربخش میان نظام بانکی و این بخش از نظام تولید به ارمغان خواهد آورد.

بعد اقدامات غیرمالی نهادی (دولت و مجلس) شامل مولفه‌های اقدامات قانونی و مقرراتی، اقدامات زیرساختی، اقدامات عملیاتی، اقدامات اطلاعاتی-ارتباطی و اقدامات آموزشی-مشاوره‌ای می‌باشد. مجلس با وضع قوانین و با تعیین بودجه و ارائه حمایت، تسهیلات و راهکارهای اجرایی می‌تواند نقش مهم و پررنگی در جهت حمایت و توسعه رفتارهای کارآفرینی کسب‌وکارهای کوچک داشته باشد. از طرفی یکی از مهمترین حمایت‌های دولت از شرکت‌های کوچک و متوسط کمک به آنها در استفاده از فناوری‌های نوین در جهت به دست آوردن مزیت رقابتی برای این شرکت‌ها چه در بازار داخلی و چه از آن مهمتر در بازار خارجی می‌باشد. تعداد بسیار زیادی از این شرکت‌ها به دلیل عدم بکارگیری فناوری‌های نوین متحمل هزینه‌های بسیاری می‌شوند و علاوه بر این در طول زمان کیفیت محصولات و خدمات خود را از دست می‌دهند و همه اینها باعث می‌گردد موقعیت این شرکت‌ها چه در سطح داخلی و چه در سطح بین‌المللی تنزل یابد.

بعد اقدامات مالی نهادی (دولت و مجلس) شامل مولفه‌های اقدامات توسعه اعتبار، اقدامات مربوط به وام و پرداخت و اقدامات مربوط به مالیات می‌باشد. در تمام دنیا دولت‌ها به دنبال توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به منظور ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی هستند. همیشه سرمایه‌گذاری دولت باعث تغییرات و دگرگونی‌های بسیار در ساختار اقتصادی و اجتماعی می‌گردد. سرمایه‌گذاری‌های دولتی به سه نوع سرمایه‌گذاری تقسیم می‌شود: سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی، سرمایه‌گذاری‌های بنیانی اجتماعی و سرمایه‌گذاری‌های انتفاعی. در نوع سوم که همان سرمایه‌گذاری‌های انتفاعی است دولت به سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی می‌پردازد. در حقیقت زمانی که بخش خصوصی به تنهایی خود قادر به ادامه حیات نیست و نمی‌تواند سرمایه‌گذاری جدیدی انجام دهد و حتی قدرت سوددهی ندارد دولت می‌تواند داوطلب برای حمایت از آنها شود. به عبارتی حمایت دولت در سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی با هدف افزایش نوآوری، رشد اقتصادی و اشتغال صورت می‌گیرد.

دولت‌ها می‌توانند با پرداخت وام‌های ضروری و یا تخفیفات مالیاتی از رفتار کارآفرینی کسب و کارهای کوچک و متوسط پشتیبانی کنند. با این روش مردم تصمیم خواهند گرفت که کسب‌وکارهای مورد نظر خود را شروع کنند و حتی ارتقا دهند. رایج‌ترین راه برای حمایت از کارآفرینی در سراسر دنیا حمایت و پشتیبانی مالی از کسب‌وکارهای کوچک است. منبع اصلی راه‌اندازی تمامی کسب‌وکارها برای کارآفرینانی که منبع مالی خاصی ندارند حمایت مالی دولت است. در این راستا دولت می‌تواند تمامی اطلاعات مربوط به منابع سرمایه و سرمایه‌گذاری را در اختیار کارآفرینان قرار دهد. دولت‌ها با ایجاد چارچوب‌های خوب برای سرمایه‌گذاری و ساخت شرایط مناسب می‌توانند سرمایه‌گذاری پرریسکی در جهت حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و نوآور داشته باشند. برنامه‌ها و چارچوب‌های

طراحی شده توسط دولت شامل وام‌های دولتی می‌باشد که به طور مستقیم در شرکت‌های کوچک و متوسط که شرکت‌هایی با سرمایه پرمخاطره هستند به کار گرفته می‌شوند. هدف اصلی این برنامه‌ها کسب منافع عمومی و ایجاد مشاغل مناسب و پایداری بلندمدت می‌باشد. از طرفی دولت‌ها به شکل دیگر می‌توانند فاصله بین دسترسی شرکت‌های کوچک و متوسط به منابع مالی مورد نظرشان را پر کنند. به عنوان مثال مقررات دولتی می‌تواند باعث عدم نقدشوندگی در سیستم مالی شود. در این حالت بازار سرمایه باید به شکلی تغییر یابد که تعداد بیشتری شرکت در آن فعالیت کنند.

۵. نتیجه‌گیری

شرکت‌های کوچک و متوسط سهم بسیار زیادی در توسعه اقتصادی کشورها دارند. بنابراین در کشورهای در حال توسعه به موضوع توسعه این بنگاه‌ها توجه بسیار زیادی می‌شود. به دو دلیل عمده تمرکز بسیار زیادی بر روی توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط شده است: دلیل اول این است که توسعه این بنگاه‌ها منجر به اثربخشی بیشتر برنامه‌های مبارزه با فقر در کشورهای در حال توسعه می‌گردد. دلیل دوم این است که شرکت‌های کوچک و متوسط موجب حمایت اقتصاد در سطح کلان و رشد پایدار کشورها می‌گردند (خان و همکاران، ۲۰۲۰). بیشتر شواهد در سطح بین‌المللی نشان می‌دهد که با رشد این بنگاه‌ها، توسعه اقتصادی و کاهش واقعی فقر اتفاق می‌افتد. به عبارتی می‌توان گفت اگر رشد اقتصادی به دلیل توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط باشد در نهایت موجب کاهش فقر خواهد شد. از این رو این شرکت‌ها باید چه به صورت مالی و چه غیر مالی مورد حمایت واقع شوند تا بتوانند در فعالیت‌های خود موفق‌تر ظاهر شوند. لاول^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه خود نشان دادند که شرکت‌های کوچک و متوسط نقش اساسی در رشد و توسعه اقتصادی کشورها بازی کرده و سهم عمده‌ای از تولید ناخالص داخلی وابسته به این کسب و کارها می‌باشد. با توجه به محدودیت‌های ذاتی موجود در شرکت‌های کوچک و متوسط حضور پیوسته و فعال بازیگران دولتی و غیردولتی به منظور حمایت و پشتیبانی از این کسب و کارها واجب و ضروری می‌نماید. در این زمینه مطالعه حاضر مبتنی بر فراوانی شناسایی شده از شاخص‌ها یا همان راهکارهای حمایتی نشان داد که مکان‌یابی مؤثر ایجاد شهرک‌های صنعتی و شرکت‌های کوچک و متوسط در کنار توسعه خوشه‌های صنعتی دو اقدام یا راهکار کلیدی و حیاتی در جهت تقویت و توسعه مطلوب عملکردهای شرکت‌های کوچک و متوسط و فراهم آوردن زمینه‌های رشد و توسعه کیفی و کمی این شرکت‌ها می‌باشد. این مسئله در مطالعات بین‌المللی و پژوهش‌هایی چون دوه و کیم^۲ (۲۰۱۴) و پارک و همکاران (۲۰۲۰) مورد توجه قرار گرفته است. بر این اساس مکان‌یابی اثربخش به عنوان عاملی کلیدی در جهت دسترسی به مواد اولیه و بازارهای مصرف مؤثر مطرح بوده و قادر است تا از هزینه‌های لجستیک این شرکت‌ها بکاهد. از سوی دیگر توسعه خوشه‌های صنعتی نیز دیگر راهکار کلیدی در جهت حمایت مؤثر از کسب و کارهای کوچک معرفی گردید. خوشه صنعتی به مجموعه‌ای از واحدهای کسب و کار اطلاق می‌شود که در یک منطقه جغرافیایی و یک گرایش صنعتی متمرکز شده و با همکاری و تکمیل فعالیت‌های یکدیگر، به تولید و عرضه تعدادی کالا و خدمات می‌پردازند و از چالش‌ها و فرصت‌های مشترک برخوردارند. در بازارهای رقابتی امروز وجود چنین خوشه‌هایی نه فقط حائز اهمیت بلکه حیاتی و ضروری می‌باشد.

^۱. Khan

^۲. Lawal

^۳. Doh and Kim

^۴. Park

در کنار این دو عامل نتایج نشان دادند که تسهیل روندها و جریان‌های قانونی تشکیل شرکت‌های کوچک و متوسط، سیاست‌های اعتباری سهل گیرانه بانک‌ها در کنار اقدامات مربوط به توسعه منابع انسانی شرکت‌های کوچک و متوسط دیگر شاخص‌ها یا راهکارهای مهم و حیاتی در جهت حمایت از شرکت‌های نام‌برده می‌باشد. این سه شاخص در مطالعاتی چون دوه و کیم (۲۰۱۴)، کرامر و لانگ (۲۰۱۷) و راکیشویچ^۲ و همکاران (۲۰۱۶) مورد توجه قرار گرفته است. تسهیل روندها و جریان‌های قانونی تشکیل شرکت‌های کوچک و متوسط اساساً به ساده‌سازی فرایندهای کسب مجوزهای لازم در جهت تأسیس شرکت‌های کوچک و متوسط اشاره داشته و موضوعی است که دستیابی به آن به اقدامات و برنامه‌ریزی‌های مشترک میان دولت و مجلس وابسته می‌باشد. همچنین، سیاست‌های اعتباری سهل گیرانه بانک‌ها نیز دیگر راهکار مهم در جهت حمایت از کسب و کارهای کوچک می‌باشد؛ سیاست اعتباری بانک‌ها می‌بایست با اولویت کمک هر چه بیشتر به تولید داخل و تقویت بنیان‌های اقتصادی کشور در راستای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، مقابله و خنثی سازی با تحریم‌ها، و حمایت از فعالیتهای شرکت‌های دانش بنیان، کارآفرین و صادرات محور باشد. توسعه چنین سیاست‌هایی متعاقباً با رشد و توسعه کیفی و کمی شرکت‌های کوچک و متوسط همراه خواهد بود. نهایتاً توسعه منابع انسانی دیگر اقدام بنیادین حمایتی از کسب و کارهای کوچک و متوسط می‌باشد. این اقدام که هم می‌تواند از سوی دولت و هم از سوی بانک‌ها صورت پذیرد به فعالیت‌هایی در جهت توسعه دانش، تخصص و مهارت‌های فنی و روانشناختی منابع انسانی و به خصوص مدیران و کارشناسان در شرکت‌های کوچک و متوسط اشاره دارد و قادر است تا یکی از مهمترین محدودیت‌های این کسب و کارها یعنی محدودیت در منابع انسانی را کاهش بخشد.

مطالعه حاضر علی‌رغم کوشش در جهت کامل بودن در بردارنده محدودیت‌هایی نیز می‌باشد. مهمترین محدودیت این مطالعه تمرکز بر جنبه‌های حمایتی از کسب و کارهای کوچک و متوسط و داشتن نگاهی کل نگر نسبت به این پدیده است. مطالعات در حیطه اقدامات حمایتی از کسب و کارهای کوچک و متوسط و نقش نهادهای قانونی و بانک‌ها از این کسب و کارها به‌طور خاص در یک دهه اخیر رشد بالایی داشته و نیاز است تا به تفکیک (به خصوص در حوزه بانکداری و به تفکیک بانک‌های دولتی و خصوصی و از منظر نوپدیدهایی چون فین‌تک‌ها و بانکداری شرکتی) راهکارها و اقدامات این بازیگران با جزئیاتی بیشتر مورد توجه قرار گیرد. از این رو پیشنهاد می‌گردد تا مطالعات آتی با اتخاذ نگاهی جزء نگرتر به نقش صنعت بانکداری و خدمات برآمده از این صنعت و با تفکیک حوزه‌های خدمات رسانی یا اشکال گوناگون بانکی (دولتی و خصوصی و فین‌تک‌ها)، مطالعات تحلیل ادبیات خود را به انجام رسانند تا دید و درک دقیق‌تری در زمینه راهکارهای نوین حمایتی از شرکت‌های کوچک و متوسط فراهم آید. دیگر محدودیت مطالعه حاضر تمرکز بر جنبه‌های حمایتی از شرکت‌های کوچک و متوسط بدون تفکیک در بخش یا خوشه صنعتی این کسب و کارها می‌باشد. امروزه با ایجاد استارت‌آپ‌ها و کسب و کارهای کارآفرینانه نوظهور در حوزه‌هایی چون هوافضا و ... عملاً نیاز به تفکیک میان کسب و کارهای کوچک و متوسط و شناسایی راهکارها و اقدامات حمایتی تخصصی و متناسب احساس می‌گردد. موضوعی که می‌تواند در مطالعات آتی مورد توجه پژوهشگران قرار گیرد.

منابع

۱. Kraemer and Lang

۲. Rakićević

اکس، کارلسون و توریک (۱۳۸۳). نقش صنایع کوچک در اقتصاد مدرن. ترجمه جهانگیر مجیدی، مؤسسه فرهنگی رسا. رضائی، روح‌الله و صفا، لیلیا (۱۳۹۵). بررسی موانع توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط اقتصادی زودبازده و کارآفرین کشاورزی در استان زنجان. مجله تحقیقات اقتصادی و توسعه کشاورزی ایران. دوره ۲، شماره ۱، ص. ۶۷-۷۹.

ستایش، هدیه (۱۳۹۴). الگوی تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط. بانکداری ویژه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط: تجربیات جهانی و راهکارهای توسعه در ایران. مطالعات اقتصادی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار). شماره مسلسل ۱۴۳۵۴.

کیان‌پور، سعید، تولایی، رویا (۱۳۹۳). بررسی نقش بنگاه‌های کوچک و متوسط مقیاس در توسعه فعالیت‌های اقتصادی کشور مالزی، فصلنامه تخصصی رشد فناوری، دوره ۱۰، شماره ۳۸.

مصطفی‌زاده، آرمین (۱۳۹۴). الگوی تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط ۱. تحلیل بر مفهوم و اهمیت تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط. مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)، شماره ۱۴۳۸۰.

یزدانی، مهدی و یزدانی نفیسه (۱۳۹۴). نقش نظام بانکی در تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط. فصلنامه توسعه مدیریت پولی و بانکی، سال ۳، شماره ۹، ص. ۷۹-۹۹.

Amin Bidokhti, A., Zargar, M. (2012). Barriers to the development of small and medium enterprises and provide a framework to support the enterprises, labor and society magazine, Vol. ۳۸, pp. ۳۴-۴۸.

Appiah, K., Selassie, H., & Burnley, R. (2015). Determinants of SME international competitiveness: a case of Ghanaian horticultural exporters. *The Business & Management Review*, 6(3), 191.

Beck, T., Asli, D. K., Maria, S., Martinez, P. (2008). Bank financing for SMEs around the world: Drivers, obstacles, business models, and lending practices. Washington, D. C. World bank, 2008.

Chironga, M., Jacob, D., Tony, G., Gray, P., Marnus, S. (2012). Banking practice: Micro, small and medium-sized enterprises in emerging markets: How banks can grasp a \$350 billion opportunity? McKinsey and company.

Doh, S., & Kim, B. (2014). Government support for SME innovations in the regional industries: The case of government financial support program in South Korea. *Research Policy*, 43(9), 1557-1569.

Dong, Y., & Men, C. (2014). SME financing in emerging markets: Firm characteristics, banking structure and institutions. *Emerging Markets Finance and Trade*, 50(1), 120-149.

Gheres, C., Williams, N., Vorley, T., Vasconcelos, A. G. (2016). Distinguishing micro-businesses from SMEs: A systematic review of growth constraints. *Journal of small businesses and enterprise development*, Vol. 23, No. 4, pp. 939-963.

Hanifzadeh, F., Talebi, K., Sajadi, S. M. (2018). The analysis of effect of aspiration to growth of managers for SMEs growth case study: Exploring manufacturing SMEs in Iran, *journal of entrepreneurship in emerging economies*, Vol. 10, No. 2, pp. 277-301.

Khan, I., Ming, J., Ali, M., & Zhang, Z. (2020). Influence of government supports on small and medium enterprises development: Case study of Swat Valley. *Journal of Small Business Management*, 1-32.

Kraemer-Eis, H., & Lang, F. (2017). Access to funds: how could CMU support SME financing?, *International Journal of Law and Management*, 14(1), 95-110.

Lamoureux, S. M., Movassaghi, H., & Kasiri, N. (2019). The role of government support in SMEs' adoption of sustainability. *IEEE Engineering Management Review*, 47(1), 110-114.

Lawal, F. A., Adegbuyi, O. A., Iyiola, O. O., Ayoade, O. E., & Taiwo, A. A. (2018). Nexus between informal networks and risk-taking: Implications for improving the performance of small and medium enterprises (SMEs) in Nigeria. *Academy of Strategic Management Journal*, 17(2), 1-14.

Lundberg, H. (2019). Bank relationships' contributions to SME export performance. *International Journal of Bank Marketing*, 10(9), 12-33.

Miller, D., Le Breton- Miller, I. (2017). Underdog entrepreneurs: A model of challenge-based entrepreneurship. *Entrepreneurship: theory and practice*, Vol. 41, No. 1, pp. 7- 17.

Njinyah, S.Z. (2018). The effectiveness of government policies for export promotion on the export performance of SMEs cocoa exporters in Cameroon. *International Marketing Review*, IN PRESS.

Park, S., Lee, I. H., & Kim, J. E. (2020). Government support and small-and medium-sized enterprise (SME) performance: The moderating effects of diagnostic and support services. *Asian Business & Management*, 19(2), 213-238.

Pickernell, D., Jones, P., Thompson, P., & Packham, G. (2016). Determinants of SME exporting: Insights and implications. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 17(1), ۳۱-۴۲.

Rakićević, Z., Omerbegović-Bijelović, J., & Lečić-Cvetković, D. (2016). A model for effective planning of SME support services. *Evaluation and program planning*, 54, 30-40.

Samsir, S. (2018). The effect of leadership orientation on innovation and its relationship with competitive advantages of small and medium enterprises in Indonesia. *International Journal of Law and Management*, 60(2), 530-542.

Sandelowski, M., & Barroso, J. (2007). *Handbook for synthesizing qualitative research*. springer publishing company.

Shah, D. S., & Syed, A. (2018). Framework for SME sector development in Pakistan. *Islamabad: Planning Commission of Pakistan, 1*, 21-36.

Shahnoshi, N., Shabanzadeh, M. (2013). Effect of credits of early return enterprises on productivity of agricultural production factor in Babol township. *Journal of agricultural economics and development research*, Vol. 43, No. 2, pp. 511-521.

Singh, J. (2013). Critical appraisal skills programs. *Journal of pharmacology and Pharmacotherapeutics*, 4(1), 76.

Spahiu, A., & Kapaj, A. (2016). Small and Medium Enterprises Environment—Case of Albania. *Chinese Business Review*, 15(6), 305-324.

United States small business administration. Size standards, retrieved 2011-08-21.

van der Schans, D. (2015). The British Business Bank's role in facilitating economic growth by addressing imperfections in SME finance markets. *Venture Capital*, 17(1-2), 7-25.